שש-עשרה תערוכות יחיד

שחרחורת

Sixteen Solo Exhibitions

Brunette

سمراء

ستة عشر معرضاً فرديا

שחרחורת

שש־עשרה תערוכות יחיד

2001-2000

קרן היינריך בל, תל אביב

אוצרת: טל בן צבי

עריכה: טל בן צבי, מורן שוב
עיצוב והפקה: סטודיו דינה שהם

תרגום לאנגלית: דריה קסובסקי
תרגום לערבית: נוואף עתאמנה

קדם דפוס: דפוס קל
הדפסה: דפוס קל
כריכה: סבג

האוצרת מבקשת להודות לשלי כהן, טלי רוזין, הדס מאור ואסף ציפור
תודה מיוחדת לקרן היינריך בל, תל אביב:
יוליה שרף, עיינה סגל, אולריקה גולדנבלט, רווית אייזנברג וקלוד ויינבר (נציג לשעבר)

דנאקוד: 137-462
ISBN 965-512044-9
כל הזכויות שמורות לטל בן צבי
ולהוצאת בבל ©

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני, אופטי או מיכאני (לרבות צילום והקלטה) ללא אישור בכתב מהמוציאים לאור.

"שחרחורת" יוצא לאור בשיתוף עמותת הגר
www.hagar-gallery.com
נדפס בישראל 2003

سمراء

ستة عشر معرضا

٢٠٠٠– ٢٠٠١

مؤسسة هاينرخ بل، تل ابيب

أمينة المعرض: طال بن تسفي

تحرير: طال بن تسفي، موران شوب
تصميم وانتاج: ستوديو دينا شوهم

الترجمة الانكليزية: داريه كاسوبسكي
الترجمة العربية: نواف عثامنة

طباعة تمهيدية: مطبعة كال
الطباعة: مطبعة كال
الغلاف: سباج

تتقدم أمينة المعرض بالشكر لكل من:
شيلي كوهين، هداس مؤور، طالي روزين
شكر خاص لصندوق هاينرخ بل، تل ابيب:
يوليا شرف، عينة سيغل، اولريكا غولدنبلات، رونيت ايزنبرغ وكلو واينبر (مندوب سابق).

الايداع القانوني: 137-462
الترقيم الدولي: ISBN 965-512044-9
جميع الحقوق محفوظة لطال بن تسفي
ودار النشر بابل ©

لا يسمح باعادة إصدار هذا الكتالوج أو اي جزء منه أو تخزينه في نطاق استعادة المعلومات، أو نقله بأي شكل من الاشكال، دون إذن مسبق من دار النشر

تم نشر هذا الكتالوج بالاشتراك مع جمعية **هاجر**،
طبع في اسرائيل ٢٠٠٣

Brunette

Sixteen Solo Exhibitions

2000-2001

Heinrich Böll Foundation, Tel Aviv

Curator: Tal Ben Zvi

Editors: Tal Ben Zvi, Moran Shoub
Design & Production: Dina Shoham Studio

English Translation: Daria Kassovsky
Arabic Translation: Nawaf Athamna

Prepress: Kal Press
Printing: Kal Press
Binding: Sabag

The curator wishes to thank: Shelly Cohen, Tali Rosin, Hadas Maor and Asaf Zippor
Special Thanks to The Heinrich Böll Foundation: Julia Scherf, Ayana Segal-Cohen, Ulrike Goldenblatt, Ravit Aizenberg, Cloude Weinber (former representative)

Danacode: 462-137
ISBN 965-512044-9
All rights reserved to Tal Ben Zvi
and Babel Publishers ©

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, photocopied or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical or otherwise, without prior permission from Babel Publishers

"Brunette" is published in conjunction with Hagar Association.
Printed in Israel 2003

Epilogue	خـــاتـــمة	אחרית דבר	4
Joshua Simon	يهوشواع سيمون	יהושע סימון	10
Maria Pomiansky	مريا فومايـنسكي	מריה פומיאנסקי	16
Eliav Lilty	إلياف ليلطي	אליאב לילטי	24
Zamir Shatz	زمير شاتس	זמיר שץ	28
Ayelet Zohar	أييلت زوهر	אילת זהר	34
Efrat Shalem	إفرات شالوم	אפרת שלם	40
Ahlam Shibli	أحلام شبلي	אחלאם שיבלי	46
Andrea Peschel	أندريا فيشل	אנדריאה פשל	52
Eyal Ben Zvi	إيال بن تسڤي	איל בן צבי	58
Neta Harari Navon	نيطاع هراري	נטע הררי נבון	64
Samira Wahbi	سميرة وهبي	סמירה והבי	70
Ronit Shalev	رونيت شليف	רונית שלו	76
Alice Klingman	أليس كلينغمان	אליס קלינגמן	82
Jumana Emil ‘Abboud	جمانا اميل عبود	ג'ומאנה אמיל עבוד	88
Sigal Eshed	سيغال إيشد	סיגל אשד	94
Shula Keshet	شولة كيشت	שולה קשת	102
CVs	سيرة ذاتية	קורות חיים	109
List of works	قائمة بالاعمال	רשימת עבודות	125

All the exhibitions were curated by Tal Ben Zvi except for the exhibition “13 Live Bullets” curated by artist & curator Shula Keshet. All texts in the catalogue were written by Tal Ben Zvi except the texts of: Sigal Eshed, Ayelet Zohar, Yehoshua Simon, Shula Keshet.

طال بن تسڤي كانت امينة جميع المعارض ما عدا معرض «١٣ رصاصة حية» الذي كانت امينته شولا كيشت. جميع النصوص في الكتالوغ كتبتها طال بن تسڤي، ما عدا نصوص معارض: سيغال ايشد ، اييلت زوهر، يهوشوع سيمون، شولا كيشت.

כל התערוכות נאצרו על ידי האוצרת טל בן צבי פרט לתערוכה "13 כדורים חיים" של האמנית והאוצרת שולה קשת. כל הטקסטים בקטלוג נכתבו על ידי טל בן צבי פרט לטקסט תערוכה של: סיגל אשד, איילת זהר, יהושע סימון, שולה קשת.

אחרית דבר

במשך שלוש שנים (2001-1998), פעל חלל תצוגה במשרדי קרן "היינריך בל" ברחוב נחלת בנימין, בדרום־מרכז תל אביב.[1] שש־עשרה תערוכות היחיד המשתתפות בקטלוג זה הוצגו בין 2001-2000.[2] תקופה שראשיתה בימים של הסכמי השלום שלאחר הסכמי אוסלו, וסופה במלאת שנה לאלימות של אינתיפאדת אל־אקצא, באוקטובר 2001.

במהלך 2001 נסגרה הגלריה במשרדי קרן "היינריך בל" בתל אביב, ובדצמבר אותה שנה נפתחה גלריה "הגר" בשכונת עג'מי ביפו, כשהיא מארחת את פרויקט "שפת אם".[3] בעקבות "שפת אם" והתובנות שנלוו אליו, אציע נקודת מבט נוספת לעבודות שבקטלוג, מעבר לפרשנות שליוותה, בזמנה, את העבודות עצמן.

ה"פוליטיקה של הזהות" היא ציר משותף לכל העבודות, והיא מתבטאת באופן שבו האמן ממקם עצמו ביחס למצבי הגירה, עלייה, פליטות, זרות, תושבות, אזרחות ואחרוּת מחד, וביחס למרחב הישראלי/פלסטיני מאידך.

כל האמנים המציגים בקטלוג, מלבד שתיים,[4] נולדו בישראל והם בוגרים של בתי ספר לאמנות בארץ.

ג'ומאנה אמיל עבוד, נולדה בשפרעם, גדלה רוב ילדותה ונעוריה בקנדה, הוריה מפלסטין. סיגל אשד, נולדה בתל אביב, אביה מטורקיה, אמה מישראל, הסבים מצד האם מיוון. איל בן צבי, נולד בקיבוץ אלומות, גדל בפרדס חנה, אמו מארגנטינה, אביו מישראל, הסבים מצד אביו ממולדוביה. נטע הררי נבון, נולדה ביהוד, אמה מפולין, אביה מישראל, הסבים מצד האב מתימן. סמירה והבי, נולדה בדלית אל כרמל, הוריה מפלסטין. אילת זהר, נולדה בתל אביב, אביה מפולין, אמה מישראל, הסבים מצד האם מפולין ומגרמניה. אליאב לילטי, נולד בבאר שבע, אמו ממרוקו, אביו מאלג'יר. יהושע סימון, נולד בתל אביב, אמו מהונגריה, אביו מישראל, הסבים מצד האב מישראל. מריה פומיאנסקי, נולדה במוסקבה, הוריה מרוסיה. אנדריאה פשל, נולדה בהמבורג, הוריה מגרמניה. אליס קלינגמן, נולדה בבאר שבע, הוריה ממרוקו. שולה קשת, נולדה בתל אביב הוריה מאירן. אחלאם שיבלי, נולדה בכפר שיבלי, הוריה מפלסטין. רונית שלו, נולדה במושב דבורה, הוריה ממרוקו. אפרת שלם, נולדה בתל אביב, הוריה מברית המועצות. זמיר שץ, נולד בקיבוץ כינרת, אמו מתימן, אביו מישראל, סבו מצד האב מלטביה.

העובדות הביוגרפיות הללו לא הוצגו באף אחת מן התערוכות ואף לא ב"קורות החיים" שנלוו להן. ובכל זאת, בין הפרטים הביוגרפיים האלה לבין שאר "קורות החיים" של האמן, מסתמן מרחב שמשקף את נסיבות החיים והוויית החיים של האמנים והאמניות, ושל הוריהם ובני משפחתם.

פרשנות מורחבת זו יוצרת קשר בין פעולת ה"מיקום" (positioning) לבין תודעה ביקורתית, פוסט־קולוניאלית, המחלצת זהות ומרחב גיאוגרפיים, היסטוריים, חברתיים ותרבותיים, מתוך עבר והווה (קולקטיבי וביוגרפי) קולוניאליסטים, המנוסחים לפי יחסי מעמד וכוח.

במובן זה, התודעה הביקורתית הפוסט־קולוניאלית מקיימת יחסים דיאלקטיים (של מודעות/התנגדות/שימוש/ושוב התנגדות) עם סוגי השיח והדיבור הקולוניאליסטיים, שבבסיסם מושגים של הגמוניה ומוכפפות, יחסי "עולם ראשון" ו"עולם שלישי",

קטגוריות של "מזרח" ו"מערב", שחור ולבן, מיעוטים ובעלי כוח, ילידי הארץ, מהגרים ובני מהגרים.

חלק מן האמנים מתייחס ישירות לפעולת ה"מיקום" כאסטרטגיה ביקורתית, אמנותית, תרבותית ואף פוליטית. במסגרת האסטרטגיה הזו הם מייצרים את עצמם כבעלי "תודעה כפולה" המאפשרת להם מבט בו־זמני הן מן ה"שוליים" והן מן ה"מרכז", תוך מעבר בין מרחבים, שפות, דתות, תרבויות ולאומים שונים. חלק אחר של האמנים מתייחס לדרך שבה ה"מקום" עצמו מגדיר את זהותם ובעצם "ממקם" אותם. ואחרים ממקמים לא את עצמם או את זולתם אלא סחורות, צמחייה וייצוגים אחרים של תרבות במרחב הישראלי/פלסטיני.

פעולת ה"מיקום" במרחב הקיום הישראלי/פלסטיני, במצב האלימות הנוכחי,[5] קובעת את גבולותיו של מרחב זה כגבולות פוצעים ומדממים. המרחב מעמיד את הסובייקט כ"סובייקט במעבר" בין גבולות לאומיים, אתניים, מעמדיים ומגדריים. פעולת ה"מיקום" במצב ה"מדמם" הזה, אינה יכולה שלא להתייחס למחיר האישי שכל סובייקט משלם "כאגרת מעבר", מטאפורית וממשית, חוזרת ונשנית, על מיקומו.

"מחירים אישיים" אינם תוצר בלעדי של מצבי אלימות, אלא פועל יוצא יומיומי של מרחב פוסט־קולוניאלי, המבטא, עדיין, יחסי כוח, גזענות, פערים והירארכיות. פעולות מיקום שונות מגדירות את ה"אני" ביחס ל"אחר" אבל קשר זה פניו רבות, והוא אינו ניתן לרדוקציה שתבטל את יחסי הכוח, המחיר והדם שנלווים אליו.

טל בן צבי

הערות

1. קרן היינריך בל (על שם הסופר היינריך בל) פועלת לצידה של מפלגת הירוקים בגרמניה. הקרן תומכת בקידום ובהעצמת ארגונים לא ממשלתיים (NGO) כגון: ארגונים לזכויות אדם, זכויות נשים, מיעוטים, איכות סביבה ועוד. כחלק מתמיכה זו, חדר הישיבות של הקרן (בצמוד לחלל הגלריה) מארח מדי יום סדנאות של הארגונים הללו. חדר הישיבות כמקום מפגש אידיאולוגי־פוליטי מגוון, מקרין על חלל הגלריה, והצגת האמנות בגלריה נחווית כחלק מרשימת זכויות אדם. כלומר, זכותו של האמן להביע את עמדתו, להציג את נקודת המבט שלו במרחב ציבורי. במקום המפגש בין הפרטי לציבורי, הגלריה הסתמנה כמקום פוליטי.

2. אחת־עשרה התערוכות הראשונות שהוצגו בגלריה במהלך 1998-1999 תועדו בקטלוג "מזרח תיכון חדש". הקטלוג שלפניכם מתעד את פעילות הגלריה בשנים 2000-2001: שלוש־עשרה תערוכות הוצגו בגלריה, שתי תערוכות שהוצגו כפרויקט רחוב ותערוכה אחרונה של ג'ומאנה אמיל עבוד, שסימנה את תום פעילות הגלריה במשרדי קרן היינריך בל והקמת גלריה "הגר" לאמנות ביפו. כל התערוכות הוצגו מנקודת מבטה, הפרשנית־ביקורתית, של אוצרת יהודייה, אשכנזייה (אמי מארגנטינה, אבי מישראל, הסבים מצד אבי ממולדוביה), בת למעמד הביניים, אם ואישה.

3. פרויקט "שפת אם" החל בסדרת תערוכות יחיד של אמנים פלסטינים בגלריה "הגר" ובמרכז לאמנות בבית לחם, והסתיים בתערוכה "שפת אם" שנפתחה במוזיאון עין חרוד ובגלריה "הגר" במאי 2002. התערוכה העמידה במרכזה את הזהות המזרחית של עשרים ושניים אמנים יהודים, רובם ילידי הארץ, שחוויית ההגירה של הוריהם (או אחד מהוריהם) ממדינות ערב, היא מרכיב משמעותי בהגדרת זהותם. האמנים שהציגו בזמנו בקרן "היינריך בל" והשתתפו ב"שפת אם" הם סיגל אשד שערכה את פסטיבל הסרטים והכנס "שפת אם ˙ שבוע קולנוע ותרבות בין מזרח לערב", ג'ומאנה אמיל עבוד, אחלאם שיבלי, אליס קלינגמן, זמיר שץ, טל מצליח, טל שושן ונטע הררי.

4. אנדריאה פשל נולדה בהמבורג, בוגרת בתי ספר לאמנות בברלין ובברצלונה. מריה פומיאנסקי נולדה במוסקבה, בוגרת בצלאל האקדמיה לאמנות, ירושלים.

5. על־פי נתוני "בצלם", בין התאריכים ה-29.9.2000 ל-29.10.2002: מספר ההרוגים בשטחים: 1,485 פלסטינים נהרגו מירי כוחות הביטחון הישראלי. 162 אזרחי ישראל נהרגו מירי פלסטינים, 126 אנשי כוחות ביטחון ישראלים נהרגו בידי פלסטינים. מספר ההרוגים בתחומי ישראל: 36 פלסטינים תושבי השטחים נהרגו מירי כוחות הביטחון הישראליים, 249 אזרחים ישראלים נהרגו בידי פלסטינים תושבי השטחים, 63 אנשי כוחות הביטחון הישראלים נהרגו בידי פלסטינים תושבי השטחים, 12 פלסטינים אזרחי ישראל נהרגו בידי משטרת ישראל. הבהרה: החל ב-31.3.2002 הנתונים המתייחסים לשטחים חלקיים בלבד ואינם כוללים כ-130 פלסטינים שנהרגו מירי כוחות הביטחון הישראליים בשכם ובג'נין במבצע "חומת מגן".

خاتـــمة

على مدار ثلاث سنوات (١٩٩٨ – ٢٠٠١) شكل فضاء بناية مؤسسة «هاينرخ بل» في شارع نحلات بنيامين في مركز تل أبيب معرضا فنيا[1]. ويوثق الكتالوج الذي بين أيديكم ستة عشر معرضا فرديا عُرضت بين الأعوام ٢٠٠٠ – ٢٠٠١ [2]. أي الفترة التي تبدأ بعد اتفاقيات أوسلو وتنتهي بعد مرور عام على انتفاضة الأقصى في تشرين أول ٢٠٠١ .

في عام ٢٠٠١ أغلق الجاليري في مؤسسة هاينرخ بل، وفي كانون أول من نفس العام تم افتتاح جاليري هاجر في حي العجمي في يافا ليستضيف مشروع «لغة الأم»[3]. وبعد هذا المشروع وعلى ضوء ما رافقه من عبر واستخلاصات سأعمل على طرح تصور إضافي للأعمال الفنية المشاركة في هذا الكتالوج، عطفا على التفسيرات التي رافقت تلك الأعمال في حينه.

تشكل سياسة الهويات محورا مشتركا لجميع تلك الأعمال، والتي انبثقت من خلال موضعة الفنان لذاته بالنسبة لحالات الهجرة من والى، واللجوء، والاغتراب، والاقامة، والمواطنة والآخريات من جهة، وبالنسبة للمجال الإسرائيلي/الفلسطيني من جهة ثانية.

ولد جميع الفنانين المشاركين في الكتالوج، باستثناء فنانتين[4]، في إسرائيل ودرسوا الفنون في معاهد الفنون الإسرائيلية.

جمانا اميل عبود من مواليد شفاعمرو وقضت جل أيام صباها وشبابها في كندا، وأهلها من فلسطين. وولدت سيغال ايشيد في تل أبيب، والدها من تركيا ووالدتها من إسرائيل وجدها والد أمها من اليونان. وولد إيال بن تسفي في كيبوتس ألوموت، وعاش في برديس حنا، والدته من الأرجنتين، والده من إسرائيل وجده من مولدافيا. نيطاع هراري ولدت في يهود، والدتها من بولندا، والدها من إسرائيل، وجدها من اليمن.

سميرة وهبي من مواليد دالية الكرمل، والداها من فلسطين. أييليت زوهر من مواليد تل أبيب، والدها من بولندا، والدتها من إسرائيل، والدا أمها من بولندا والمانيا. إلياب ليلطي ولد في بئر السبع، والدته من المغرب ووالده من الجزائر. يهوشواع سيمون ولد في تل أبيب، والدته من هنغاريا، والده من إسرائيل، جدته وجدته من طرف الأب من إسرائيل أيضا. مريا فومانيسكي ولدت في موسكو، والداها من روسيا. أندريا فيشل ولدت في هامبورغ ووالدها من المانيا. أليس كلينغمان ولدت في بئر السبع ووالدها من المغرب. شولة كيشت ولدت في تل أبيب ووالداها من ايران. احلام شبلي ولدت في قرية الشبلي ووالداها من فلسطين. رونيت شليف ولدت في دبوره ووالداها من المغرب. افرات شالوم ولدت في تل أبيب ووالداها من الاتحاد السوفيتي. زمير شاتس ولد في كيبوتس كنيرت، والدته من اليمن، والده من إسرائيل، الجد والجدة من طرف الاب من لاتفيا.

هذه التفاصيل لم تنشر في أي من المعارض ولا ضمن السيرة الذاتية المرافقة للمعارض. ومع ذلك، فثمة حيز بين هذه التفاصيل الشخصية وباقي تفاصيل السيَر الذاتية يعكس ظروف حياة الفنانين والفنانات وظروف حياة عائلاتهم.

يخلق هذا التفسير الموسع علاقة بين عملية «تعيين المكان» والوعي النقدي ما بعد الكولونيالي، الذي يستشف الهوية والحيز – جغرافيا، وتاريخيا، واجتماعيا وثقافيا، من خلال الماضي والحاضر (الجمعي والذاتي) الكولونياليين، والمصاغين بناء على علاقات الطبقة والقوة.

ومن هذا المفهوم يقيم الوعي النقدي الما بعد كولونيالي علاقات جدلية (من الوعي/المعارضة/ الاستعمال/والمعارضة ثانية) مع أشكال الخطاب الكولونيالي وكلامه الذي يتمركز على مفاهيم الهيمنة والاملاءات.

علاقات »العالم الأول» و«العالم الثالث»، مقولات «الشرق» و«الغرب»، الأسود والأبيض، الأقليات وأصحاب القوة، السكان الاصليون، المهاجرون وأبناء المهاجرون

يتعامل بعض الفنانين مع عملية تحديد المكان بشكل مباشر كاستراتيجية نقدية، وفنية، وثقافية، بل وسياسية. وهم ينتجون أنفسهم في اطار هذه الاستراتيجية كأصحاب «وعي مزدوج» يوفر لهم منظورا مضاعفا من «الهامش» ومن «المركز» على حد سواء، ومن خلال الانتقال بين الفضاءات، واللغات، والاديان، والثقافات والقوميات المختلفة. بينما يتعامل فنانون اخرون مع كيفية قيام «المكان» نفسه بتعريف هويتهم، وبالتالي تعريفهم هم عمليا، جزء ثالث لا يعمل على موضعة نفسه أو الاخرين بل على موضعة البضائع، والنباتات، وغيرها من تمثيلات الثقافة، في الحيز الإسرائيلي / الفلسطيني.

تحدد عملية تعيين «المكان» في حيز الوجود الإسرائيلي/الفلسطيني، في واقع العنف الحالي[5] حدود هذا الحيز كحدود جروح دامية. حيث يموضع الحيز الذات كـ«ذات متنقلة» بين الحدود القومية، والاثنية، والطبقية وحدود النوع الاجتماعي. لا تستطيع عملية «تعيين المكان» في هذا الوضع «الدامي» أن لا تتعامل مع الثمن الشخصي الذي تدفعه كل ذات الذي يشكل «سند انتقال»، من الناحية المجازية ومن الناحية الفعلية، متكرر بين كل عملية انتقال واخرى.

«الثمن الشخصي» ليس نتاجا حصريا لحالات العنف، بل نتاج مباشر ويومي لحيز ما بعد الكولونيالية، الذي ما زال يعبر عن علاقات القوة، والعنصرية، والفجوات والهرمية. والعديد من عمليات «تعيين المكان» تعرف «الانا» بعلاقته مع «الاخر»، ولهذه العلاقة أوجه متعددة ولا يمكن اختزالها بشكل يلغي علاقات القوة والثمن والدماء المترتبة عن ذلك.

طال بن تسفي

ملاحظات

١ . تأسس جاليري هاينرخ بل (على اسم الاديب هاينرخ بل) من قبل حزب الخضر الالماني. تدعم هذه المؤسسة منظمات العمل الأهلي والجمعيات غير الحكومية مثل: منظمات حقوق الانسان، حقوق النساء، الأقليات، جودة البيئة وغيرها. وكجزء من هذا الدعم تستضيف المؤسسة في قاعة الجلسات، المحاذية للجاليري، يوميا ورشات عمل وندوات لهذه المنظمات. وتعكس قاعة الجلسات، كمكان للقاء ايديولوجي سياسي، اثرها على فضاء الجاليري، وتتم مشاهدة الأعمال الفنية المعروضة في الجاليري كجزء من قائمة حقوق الانسان، أي حق الفنان بالتعبير عن رأيه، وعرض تصوره في الحيز العام.وحيث هذا اللقاء بين الخاص والعام يشكل جاليري المؤسسة مكانا سياسيا.

٢ . لقد تم توثيق أول احد عشر معرضا في الجاليري بين الأعوام ١٩٩٨–١٩٩٩ ضمن كتالوج «شرق أوسط جديد»، وقد صدر في نهاية عام ١٩٩٩ . أما الكتالوج الذي بين أيديكم فيوثق نشاط الجاليري بين الأعوام ٢٠٠٠–٢٠٠١ . ثلاثة عشر من المعارض المشاركة عرضت في جاليري المؤسسة، اثنان منها كمشروع شارع، ومعرض لجمانة اميل عبود والذي اختتم نشاطات الجاليري في مؤسسة هاينرخ، واقامة جاليري «هاجر» للفنون في مدينة يافا. ولقد تم عرض جميع الاعمال من وجهة نظر أمينة معرض يهودية، أشكنازية (والدتي من الارجنتين، والدي من اسرائيل، جدي وجدتي من جهة والدي من مولدوفيا)، من الطبقة الوسطى، أم وامرأة.
طال تسفي هي أمينة المعارض المشاركة في الكتالوج باستثناء معرض «رصاصة حية» الذي أشرفت عليه شوله كيشيت. كما كتبت جميع النصوص المرافقة من قبل طال تسفي باستثماء نصوص سيغال إيشيد، أييليت زوهر، يهوشواع سيمون، وشولة كيشيت.

٣ . بدأ مشروع »لغة أم» بسلسلة معارض فردية لفنانين فلسطينيين في جاليري »هاجر» وفي مركز الفنون في بيت لحم، وأختتم في معرض »لغة أم» في متحف عين حارود وفي جاليري هاجر في شهر أيار ٢٠٠٢ . وفي متحف عين حارود كانت الهوية الشرقية لواحد وعشرين فنانا يهوديا في مركز الأعمال. وتشكل تجربة هجرة الوالدين من الدول العربية أو أحدهما مركبا هاما في تعريف هويتهم. ومن ضمن هؤلاء الفنانين سيغال إيشيد التي أشرفت على مهرجان الأفلام ومؤتمر «لغة أم» – أسبوع السينما والثقافة بسن الشرق والغرب؛ جمانه اميل عبود، أحلام شبلي، أليس كلينغمان، زمير شاتس، طال متسلياح، طال شوشان ونيطاع هراري.

٤ . ولدت أندريا فيشيل في هامبورغ، خريجة كليات الفنون في برلين وبرشلونة؛ ماريا بوميانسكي مهاجرة من موسكو، خريجة اكاديمية الفنون بتساليل في القدس.

٥ . بناء على معطيات منظمة «بتسيلم» بلغ عدد الفلسطينيين الذين قتلو برصاص قوات الامن الإسرائيلية من تاريخ ٢٩/٩/٢٠٠٠ وحتى تاريخ ٢٩/١٠/٢٠٠٠، ١٨٤٥، وقتل ١٦٢ إسرائيليا على أيدي فلسطينيين و ١٦٢من أفراد الجيش الإسرائيلي. وقتل ٣٦ فلسطينيا من سكان المناطق المحتلة برصاص الجيش الإسرائيلي داخل حدود ١٩٦٧ ، وبلغ عدد القتلى الاسرائيليين داخل حدود ١٩٦٧على ايدي فلسطينيين ٢٤٩ موطنا، قتل ١٣ مواطنا فلسطينيا من إسرائيل برصاص قوات الامن الإسرائيلي (شهيد واحد من بينهم قتل في أم الفحم وهو أصلا من قطاع غزة). الاعداد الواردة أعلاه جزئية فقط ولا تشمل ١٣٠ فلسطينيا قتلوا برصاص قوات الاحتلال الإسرائيلي في نابلس وجنين خلال غزو »السور الواقي».

allows them a concurrent gaze both from the "margins" and from the "center," while moving between different spaces, languages, religions, cultures, and nations. Other artists allude to the way in which the "place" itself defines their identities, in fact "positioning" them. Yet others position neither themselves nor others, but rather commodities, plants and other representations of culture in the Israeli/ Palestinian space.

The act of "positioning" within the Israeli/Palestinian living space, under the current state of violence,[5] delineates the boundaries of that space as wounding and bleeding. The space introduces the subject as a "subject in transition" in-between national, ethnic, class and gender boundaries. The act of "positioning" in this "bleeding" situation cannot disregard the personal price paid by each and every subject for his/her positioning as a persistent, metaphorical and actual "transition charge."

"Personal prices" are not the exclusive product of states of violence, but rather a routine consequence of a postcolonial space that still illustrates power relations, racism, gaps and hierarchies. Different acts of positioning define the "self" in relation to the "other," but this affinity is multi-faceted and cannot be reduced in such a way that eliminates the power relations and the bloody price entailed.

Tal Ben Zvi

Notes

1. The Heinrich Böll Foundation (named after the German writer Heinrich Böll) is accredited by the German Green Movement. The Foundation supports the promotion and empowerment of NGOs such as organizations for human rights, women's rights, minority rights, the environment, etc. As part of this support, the Foundation's Meeting Hall (adjacent to the gallery space) hosts workshops for these organizations daily. The meeting hall as a diversified ideological-political gathering place projects onto the gallery space, and the presentation of art in the gallery is experienced as part of a list of human rights. It attests to artists right to express their opinion and present their point of view in a public space. In the meeting place between the public and the private, the gallery was delineated as a political site.

2. The first 11 exhibitions staged in the gallery during 1998-99 were documented in the catalogue *A New Middle East*. The present catalogue documents the gallery's activities during 2000-2001: 13 exhibitions were held in the gallery, two exhibitions were featured as street projects, and a final exhibition by Jumana Emil 'Abboud, marked the end of the gallery's operation in the Heinrich Böll Foundation offices and the inauguration of the Hagar Art Gallery in Jaffa. All the exhibitions were presented from the critical-commentary point of view of a Jewish, Ashkenazi (my mother was born in Argentina, my father was born in Israel, and his parents – in Moldavia), middle class curator, who is a woman and a mother.

3. The *Mother Tongue* project began with a series of one-person exhibitions of Palestinian artists at the Hagar Art Gallery, Jaffa and the Art Center in Bethlehem. It culminated with the exhibition *Mother Tongue* that opened in the Museum of Art, Ein Harod and at Hagar Art Gallery in May 2002. The exhibition revolved around the *Mizrahi* (Sephardi) identity of 22 Jewish artists, most of them native Israelis, whose parents' (one or both) immigration experiences from Arab countries form a crucial element in the definition of their identities. The artists who exhibited at the Heinrich Böll Foundation and took part in Mother Tongue were Sigal Eshed who was also the editor of the film festival and conference "Mother Tongue Cinema and Culture between East and Arabness", Jumana Emil 'Abboud, Ahlam Shibli, Alice Klingman, Zamir Shatz, Tal Matzliah, Tal Shoshan, and Neta Harari Navon.

4. Andrea Peschel was born in Hamburg. She is a graduate of art academies in Berlin and Barcelona. Maria Pomiansky was born in Moscow. She is a graduate of the Bezalel Academy of Art and Design, Jerusalem.

5. Fatalities in the al-Aqsa Intifada, 29 Sept. 2000 - 29 Nov. 2002, according to B'tselem are:
In the Occupied Territories: 1,485 Palestinians were killed by Israeli security forces' gunfire; 162 Israeli civilians and 126 members of the Israeli security forces were killed by Palestinians.
Within Israel: 36 Palestinians, residents of the Occupied Territories, were killed by Israeli security forces gunfire; 249 Israeli civilians were killed by Palestinians, residents of the Occupied Territories; 63 members of the Israeli security forces were killed by Palestinians, residents of the Occupied Territories; 12 Palestinian, citizens of Israel, were killed by the Israeli Police. (As of 31 March 2002, the information provided concerning casualties in the Occupied Territories is only partial, and does not include approximately 130 Palestinians who have been killed by Israeli security forces during the invasion of Jenin and Nablus in operation "Defensive Wall".)

Epilogue

The Heinrich Böll Foundation Gallery operated in the Foundation's offices on Nachlat Benyamin Street in south central Tel Aviv for three years (1998-2001).[1] The sixteen one-person exhibitions featured in this catalogue were staged during 2000-2001,[2] a period that began during the days of the Oslo Peace Accords, and ended in October 2001, the first anniversary of the al-Aqsa Intifada.

In 2001 the gallery at the Heinrich Böll Foundation offices in Tel Aviv was closed, and in December that same year the Hagar Art Gallery was opened in Jaffa's al-'Ajami neighborhood, hosting the *Mother Tongue* project.[3] In the wake of *Mother Tongue* and the insights it provided, I would like to propose yet another point of view on the works reviewed in this catalogue, beyond the reading that accompanied them at the time of their presentation.

The "politics of identity" is a common axis shared by all the works. It is manifested by the way in which the artists position themselves with regard to issues of migration and immigration, refugeeism, foreignness, citizenship, nationality, and otherness, on one hand, and with regard to the Israeli/Palestinian space, on the other.

All the artists exhibiting in this catalogue, excluding two,[4] were born and attended art schools in Israel.

Jumana Emil 'Abboud was born in Shefa-Amer and spent most of her childhood and adolescence in Canada. Her parents were born in Palestine. Sigal Eshed was born in Tel Aviv. Her father was born in Turkey, her mother – in Israel, and her mother's parents – in Greece. Eyal Ben Zvi was born in Kibbutz Alumot and grew up in Pardes Hanna. His mother was born in Argentina, his father – in Israel, and his father's parents – in Moldavia. Neta Harari Navon was born in Yahud. Her mother was born in Poland, her father – in Israel, her father's parents in Yemen. Samira Wahbi was born in Daliat al-Carmel. Her parents were born in Palestine. Ayelet Zohar was born in Tel Aviv. Her father was born in Poland, her mother – in Israel, her mother's parents – in Poland and Germany. Eliav Lilti was born in Be'er Sheva. His mother was born in Morocco, his father – in Algiers. Joshua Simon was born in Tel Aviv. His mother was born in Hungary, his father – in Israel, his father's parents – in Israel. Maria Pomiansky was born in Moscow. Her parents were born in Russia. Andrea Peschel was born in Hamburg. Her parents were born in Germany. Alice Klingman was born in Be'er Sheva. Her parents were born in Morocco. Shula Keshet was born in Tel Aviv. Her parents were born in Iran. Ahlam Shibli was born in the village Shibli. Her parents were born in Palestine. Ronit Shalev was born in Moshav Devora. Her parents were born in Morocco. Efrat Shalem was born in Tel Aviv. Her parents were born in the Soviet Union. Zamir Shatz was born in Kibbutz Kineret. His mother was born in Yemen, his father – in Israel, his father's parents – in Latvia.

These biographical facts were not presented in any of the exhibitions, nor in the accompanying resumes. Nevertheless, in-between these biographical notes and the rest of the artists' CVs lies a space reflecting the life circumstances of the artists, their parents and families.

This extended reading links the act of "positioning" with a critical, postcolonial consciousness that extracts geographical, historical, social and cultural space and identity from a (collective and biographical) colonialist past and present formulated and based on class and power relations.

In this respect, the critical postcolonial consciousness sustains dialectical interrelations (of awareness / resistance / usage / and resistance once again) with colonialist rhetoric and discourse that are founded on notions of hegemony and subordination, "First world"/"Third world" relations, and dichotomous categories such as East/West, black/white, marginalized minorities/powerful majorities, as well as native born, immigrants and second generation immigrants.

Some of the artists refer directly to the act of "positioning" as a critical, artistic, cultural and even political strategy. As part of that strategy, they represent themselves as having a "double consciousness" which